

REQUADRE II-1.

ELS OBJECTIUS DELS ODS EN L'ÀMBIT LABORAL

JAVIER FRANCONETTI MANCHADO
Professor associat al Departament d'Economia Aplicada de la UIB

1.

INTRODUCCIÓ

Els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) són un conjunt de 17 reptes que les Nacions Unides va recollir el 2015 a l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible com a oportunitat inajornable perquè els països en el seu conjunt i la societat en particular apliquin accions que redundin en una millora del benestar de tothom¹.

Aquests reptes s'agrupen en tres grans blocs, en què el primer acull els objectius que representen les necessitats bàsiques (ODS d'1 a 6); el segon, els reptes de creixement i justícia social (de 7 a 13), i el tercer, els de sostenibilitat (de 14 a 17). En concret, són:

1. Fi de la pobresa
2. Fam zero
3. Salut i benestar
4. Educació de qualitat
5. Igualtat de gènere
6. Aigua neta i sanejament

1. Vegeu: ONU, *Objetivos del desarrollo sostenible*. Recuperat el 2 de setembre de 2021 de: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>.

7. Energia assequible i no contaminant
8. Treball decent i creixement econòmic
9. Indústria, innovació i infraestructura
10. Reducció de les desigualtats
11. Ciutats i comunitats sostenibles
12. Producció i consum responsable
13. Acció pel clima
14. Vida submarina
15. Vida d'ecosistemes terrestres
16. Pau, justícia i institucions sòlides
17. Aliances per aconseguir els objectius

En aquest requadre centrarem l'estudi en l'objectiu 8, de treball decent i creixement econòmic. En concret, analitzarem aspectes tan diversos com la generació de riquesa i els llocs de treball, la productivitat, la sostenibilitat, la seguretat a la feina, la igualtat d'oportunitats, la formació i la migració. Les fonts utilitzades en aquest apartat han estat l'Institut Nacional d'Estadística (INE) i l'Institut Balear d'Estadística (Ibestat).

2.

GENERACIÓ DE RIQUESA I TREBALL DECENT

En aquest primer subobjectiu, té la finalitat de mantenir el creixement econòmic per capita de conformitat amb les circumstàncies nacionals; però, abans de tot, hem de partir de la fotografia general de les Illes Balears. En concret, a la seva distribució de la riquesa i l'ocupació per sectors econòmics.

És àmpliament conegut que l'economia balear és una economia terciaritzada, producte de l'elevada dependència del turisme. Conseqüència directa d'aquesta circumstància és que el 2019 més del 85 % de la riquesa generada prové del sector de serveis, el 8,4 % de la construcció i el 5,5 % de la indústria. L'agricultura queda amb un pes irrellevant del 0,6 %. Resulta curiós que en tots els sectors el pes de l'ocupació és més gran que la generació de riquesa, menys al sector de serveis, on hi ha el 81,5 % de l'ocupació i el 85 % de la generació de riquesa (vegeu el quadre [IIRA-1.1](#)).

La pregunta és adient: aquesta economia terciaritzada ha donat com a fruit una distribució de la riquesa? Si comparem les dades de les Illes Balears i la resta de l'Estat, la resposta és sí, ja que si observem des de principi de segle XXI, la comunitat autònoma ha presentat valors per sobre (vegeu gràfic [IIRA-1.1](#)). En canvi, si agafam la dada estatal com a base 100 i grafiam la sèrie balear, s'observa que els resultats no són tan positius. Així, sí que és veritat que la comunitat autònoma continua presentant una renda per capita més gran, però el seu comportament presenta desgast. Des del 2000, el pes de la renda balear per capita ha caigut entorn de 20 punts respecte a la resta de l'Estat i ha passat de 125 punts el 2000 a estar escassament per sobre dels 105 punts el 2018 (vegeu el gràfic [IIRA-1.2](#)).

La renda per capita, com a quocient entre la renda i la població, pot variar pel comportament del numerador i del denominador. En el cas que ens ocupa, i

començant pel numerador, s'observa com respecte a la resta de l'Estat, Illes Balears ha presentat sempre taxes de creixement més discretes, a excepció del període que comprèn la gran recessió, en què el balanç és favorable a la comunitat autònoma, sense dubte, a causa de la importància del sector turístic a l'economia balear.

Aquesta dependència del turisme, amb un dinamisme més positiu que altres sectors econòmics durant la gran recessió, va fer possible que les Illes Balears sortissin de la crisi abans que la major part de comunitats autònomes. És curiós que el 2020 aquesta dependència del turisme, amb la pandèmia de la covid-19, hagi tingut l'efecte econòmic totalment contrari (vegeu gràfic [IIRA-1.3](#)).

Pel que fa al denominador, explica aquesta pèrdua de riquesa per capita. Enfront d'unes taxes de creixement del PIB balear més discretes, com a part del denominador, trobam una quantitat de població que creix percentualment més que a la resta de l'Estat.

Sí que és veritat que amb la gran recessió aquest diferencial s'ha reduït, però encara és més gran que a Espanya. Així, podem apreciar que des de l'entrada del nou segle hi ha dos períodes més o menys definits, previs i posteriors a la gran recessió.

Començant pel període previ, observam que el diferencial de la taxa de creixement de la població balear respecte a la dada estatal se situa entre l'1 % i el 2 %. Amb posterioritat a la crisi, el diferencial

s'estanca damunt un 1% (vegeu gràfic [IIRA-1.4](#)).

Per tant, ens trobam una economia balear molt terciaritzada que creix menys que la resta de l'Estat; amb una població que ho fa per damunt. Centram l'estudi a la primera part en una economia excessivament depenent del sector de serveis i que és menys productiva. Aquesta circumstància és àmpliament investigada per acadèmics i té una nombrosa bibliografia científica al respecte. Així, les regions menys industrialitzades presenten, generalment, rendiments inferiors a aquelles amb major pes del sector secundari. Aquest és un fet molt comú a les economies desenvolupades.

Centrant l'anàlisi a l'economia balear, observem com respecte a la resta de l'Estat, el pes relatiu de la indústria és substancialment inferior. Però, a més, el comportament en el temps tampoc és millor.

Si tenim en compte el període que va del 2000 al 2018, podem comprovar que a l'inici, a Illes Balears la indústria suposava gairebé el 6%, mentre que a la resta de l'Estat aquesta dada era del 18%. El 2018, a Illes Balears la indústria representa quasi el 3%, i a Espanya, entorn del 12%. Si observem aquestes dades en termes percentuals, apreciam que a les Illes Balears, durant aquests anys el sector secundari ha perdut el 50% del pes que tenia a principi de segle, mentre que a la resta de l'Estat aquesta caiguda ha estat d'un 22% (vegeu el gràfic [IIRA-1.5](#)).

Un argument afegit a la justificació de la pèrdua relativa de pes en la renda per

capita de les Illes Balears respecte a la resta de l'Estat és comprovar com els salaris del sector industrial, amb poca rellevància econòmica a les Illes Balears, han estat sempre els més alts del total de l'economia de la comunitat autònoma.

A més, durant la gran recessió aquest diferencial va augmentar substancialment, demostrant la relació directa de la pèrdua de renda per capita amb la pèrdua de representativitat de la indústria de les Illes Balears a la seva economia regional.

De fet, si calculam la taxa mitjana acumulativa dels salaris per sectors econòmics del període de 2001 a 2019, podem comprovar com la indústria i la construcció presenten uns valors pràcticament idèntics, amb un 2,6%, enfront del sector de serveis, amb una taxa mitjana acumulativa del 2,4%.

La justificació dels diferents comportaments radica amb el punt de partida de 2001. Durant aquest any, els treballadors del sector secundari a les Illes Balears tenien un salari de quasi 15.000 euros anuals pels prop de 14.000 euros de la construcció i dels 14.700 euros del sector de serveis. Aquest diferencial de partida, juntament amb les taxes mitjanes acumulatives diferents entre sector, expliquen les diferències presentades.

Tot això evidencia que una economia amb una indústria que perd pes relatiu en la seva economia i que, a més, és el sector econòmic amb major salari, té conseqüències negatives, com demostra la pèrdua de renda per capita respecte a la resta de l'Estat (vegeu gràfic [IIRA-1.6](#)).

Productivitat del factor treball

Tenir com a objectiu mantenir la riquesa per capita passa obligatòriament per una economia productiva. Per tant, la mesura de la productivitat és molt important per aquest objectiu. Aquesta mesura es pot fer des de la part del factor del capital o des del factor de treball.

Centrant l'anàlisi en la productivitat del treball i calculada com el quocient entre el PIB i l'ocupació, podem començar per comparar els resultats del període de 2006 a 2019 a Illes Balears i a l'Estat.

A principis de 2006, la productivitat, tant balear com estatal, presenten una tendència i uns valors molt semblants, fins als primers anys de la gran recessió, quan les Illes Balears cauen sensiblement en un efecte escaló fins a l'any 2013. A partir de llavors tornen totes dues sèries a observar una mateixa tendència paral·lela molt semblant, però a una distància més gran que al principi. Així, si el 2006 el diferencial de productivitat del treball entre les Illes Balears i la resta de l'Estat és de 446 euros a favor d'aquest darrer, el 2019 aquesta diferència ha empitjorat fins a quasi 3.800 euros.

Si estudiem el comportament de la diferència entre la productivitat de les Illes Balears i la resta de l'Estat, podem identificar tres períodes clau. El primer, que parteix de l'inici de la sèrie, arriba fins a 2010, on el diferencial accentua el seu comportament negatiu, des dels -446 euros fins als -1.800 el 2010.

Un segon període, el podem situar el 2011, on hi ha una millora puntual de la diferència, fins als -990 euros, però, posteriorment hi ha una caiguda substancial fins al 2013, en què la diferència presenta un valor màxim de -5.000 euros. El 2013 podem identificar el tercer període, en què el diferencial presenta un comportament més estable, que arriba al 2019 amb un import de -3.800 euros (vegeu el gràfic [IIRA-1.7](#)).

Productivitat sectorial

Per sectors, hem calculat la productivitat del factor treball com a quocient del valor afegit brut per ocupat per al període del 2000 al 2018. A Illes Balears el 2000, la productivitat del treball del total de l'economia era de gairebé 37.200 euros per ocupat. El 2018 ha augmentat fins als 57.748,2 euros; és a dir, més d'un 55 %.

Per una altra banda, l'estudi evidencia l'impacte de la gran recessió, que va afectar més en termes d'ocupació que de renda. Per comprovar aquest argument, hem dividit el període estudiat en dues seccions, del 2000 al 2010 i del 2010 al 2018. Durant el primer període, la productivitat va créixer un 33,5 %, mentre que del 2010 al 2018 es va fer amb la meitat de dinamisme (16,3 %) per assolir el 55,3 % acumulat del 2000 al 2018.

Aquest creixement important del 55 % es correspon amb un substancial creixement de la riquesa més important que de l'ocupació, ja que la primera ha augmentat en 18 anys un 97,1 % i l'ocupa-

ció ho va fer en un 26,9%. Per períodes, del 2000 al 2010 la riquesa va créixer un 62,1%, i l'ocupació un 21,4%. En canvi, del 2010 al 2018, el VAB va augmentar un 21,6%, una tercera part de la dada anterior, i l'ocupació, un 4,6%, gairebé una cinquena part.

Sectorialment, els comportaments no són uniformes. A l'agricultura, la productivitat del treball va caure un 24,6% durant el període del 2000 al 2010 i es recupera al període següent —del 2010 al 2018— amb una variació del 36,2%. Així, l'acumulat del 2000 al 2018 queda amb una escassa millora del 2,7% fins als 27.806,8 euros per treballador.

A la indústria hi ha un creixement important de la productivitat del treball en el període de 2000 a 2010, en què la indústria presenta un augment del 91,6%, per un estancament en el període de 2010 a 2018. Així, el creixement acumulat de 2000 a 2018 és degut exclusivament al període pre-crisi. Val la pena ressaltar que aquest bon comportament radica en un augment important de la riquesa (48,1%) amb un ajust substancial de l'ocupació (-22%). A la construcció, el comportament és semblant al del sector secundari.

El comportament de la productivitat del treball a les Illes Balears varia positivament a causa d'augment de la riquesa i una disminució en l'ocupació o, en el cas del sector terciari, a un creixement més petit d'aquest (vegeu el quadre **IIRA-1.2**).

3.

SOSTENIBILITAT

Dins d'aquest objectiu 8, trobam aconseguir una producció i un consum eficients i respectuosos. En definitiva, es tracta de millorar progressivament fins al 2030 la producció i el consum eficients dels recursos disponibles i procurar desvincular el creixement econòmic i la degradació mediambiental.

En aquest apartat ens centrarem en les despeses que les empreses inverteixen a les Illes Balears en protecció del medi ambient i, en general, els resultats globals són molt millorables. Hem estudiat el període de 2008 a 2018 en diferents capítols que van des de la protecció de l'aire i el clima fins a la protecció de la biodiversitat i els paisatges, i en tots aquests l'evolució és negativa o molt negativa, a excepció de la gestió dels residus, on sí que observam una millora substancial.

El fet que l'inici del període estudiat comença el 2008 —és a dir, a principis de la gran recessió— justifica que, d'alguna manera, cada una de les despeses vagin reduint-se any darrere any i de manera important. Aquesta tendència negativa no canvia amb els anys posteriors a la crisi, és a dir, a partir de 2014.

En particular i en ordre, la despesa en protecció de la biodiversitat ha caigut des de l'any 2008 fins al 2018 a raó d'un 44,5% anual. És a dir, si el 2008 el muntant total era d'1,2 milions d'euros, el 2018 tot just era de 3,3 milers d'euros.

En el cas de la reducció de soroll i vibracions, la reducció anual és del 38,5 %; en la gestió d'aigües residuals, del 29,5 %, i la protecció de l'aire i el clima, d'un 11,3 % anual. L'únic apartat que observem un comportament positiu per part de les empreses és amb la gestió del residu, ja que presenta un creixement anual mitjà del 49,1 %.

El 2008 les empreses destinaren a aquest capítol un poc més de 37.000 euros i el 2012 s'apuja fins a gairebé 4,5 milions d'euros.

La gran recessió va afectar de manera molt important aquesta inversió, ja que el 2013 no hi ha registrada cap despesa i durant el període del 2014 al 2017 els imports destinats són molt discrets. El 2018 es recupera el dinamisme amb una inversió de més de 2 milions d'euros, que, tot i que és la meitat de la despesa de 2012, dona visió a un escenari més compromès amb la sostenibilitat (vegeu el quadre [IIRA-1.3](#)).

4.

SINISTRALITAT LABORAL

Una finalitat bàsica de l'objectiu 8 és un entorn de feina segur. Durant l'any 2003 es varen produir a les Illes Balears 25.221 accidents amb baixa en jornada laboral, dels quals 18.701 persones accidentades eren homes, i 6.520, dones.

Durant el 2020 a les Illes Balears hi hagué 13.360 accidents, fet que repre-

senta una baixada del 53 % respecte al 2003. D'aquest volum de sinistres, 9.970 afectats eren homes i 3.390 dones; la qual cosa representa una disminució del 53 % i 52 %, respectivament.

Però aquest tipus de lectura té un efecte distorsionador, i és que no té en compte el nombre de treballadors que conformen la massa laboral. Si agafem el nombre d'ocupats i calculam el nombre de sinistres per cada 100 ocupats, desfarem aquesta feblesa i tindrem les dades ponderades i, per tant, comparables.

En ponderar les dades per cada 100 ocupats, podem observar que les millores en el període estudiat són encara més favorables. En el cas dels homes, la reducció de la sinistralitat en accidents laborals amb baixa passa del 53 % al 54 %, però en el cas de les dones passa d'un 52 % a un 62 %, 10 punts més, sense dubtes a causa del fet que preveu la major integració de la dona en el mercat laboral en un entorn més segur.

Sinistralitat per sexes

Baixant al nivell de dades, el 2003 hi havia, en el cas d'homes, 7,6 accidents per cada 100 ocupats; en el cas de dones, la xifra baixa a 3,7 accidents per cada 100 dones. La reducció, com hem avançat, és d'un 54 % i un 62 %, respectivament. Si ampliam l'anàlisi amb l'edat de l'accidentat, comprovam que aquest major pes del sexe masculí en el nombre d'accidentats es manté. La raó pot ser evident pel tipus de feina de cada persona. Però, de la mateixa manera, en intervals d'edat, el volum més gran de sinistralitat se situa en

els grups més joves, i es redueix el nombre d'accidents per ocupat a mesura que l'interval d'edat és més elevat (vegeu els quadres [IIRA-1.4](#) i [IIRA-1.5](#)).

Una evidència de la creixent sinistralitat més alta en el cas d'homes respecte de les dones, és calculant el quocient entre el nombre d'accidents d'homes pel de dones, ponderats per cada 100 ocupats. Amb aquesta operació queda reflectida una conclusió interessant i que justifica la diferència substancial en la millora de la sinistralitat de les dones respecte dels homes per al període de 2003 a 2020 (un 60 % respecte d'un 54 %, respectivament).

El 2003 es varen produir 2 accidents amb baixa laboral d'homes per cada accident d'una dona. Aquesta xifra ha passat el 2020 a 2,5 accidents, un increment del diferencial important. Aquest comportament es repeteix amb diferent intensitat en tots els intervals d'edat analitzats, a excepció del de 16 a 24 anys, que, malgrat ser el que més sinistralitat registra, no ha variat el pes entre sexes. Així, si el 2003 per cada accident de dona es produïen 2,1 accidents d'homes, el 2020 es manté la mateixa proporció (vegeu el quadre [IIRA-1.6](#)).

Sinistralitat per tipus de contracte

Agafant el període de 2006 a 2017, hem recollit les dades d'accidents amb baixa laboral en jornada de treball per tipus de contracte i els ponderam pel nombre de contractes.

Les dades són clares; la sinistralitat es concentra en la temporalitat, però tam-

bé observam que aquest diferencial s'escurça més per la millora de les dades dels accidents de les persones amb contracte temporal, afortunadament, que no per un empitjorament del nombre d'accidents dels contractats indefinits.

Gràcies a la ponderació de les dades, podem comprovar com durant la gran recessió la sinistralitat dels contractats indefinits es va reduir de manera important, des dels 5,4 accidents per cada 100 contractats el 2006 fins als 3,4 el 2012, i puja a 4 accidents el 2017.

Per contra, els accidents en el cas de contractats temporals, en què la sinistralitat es va disparar des dels 8,1 accidents per cada 100 contractes el 2006 fins als 9,9 accidents el 2007; 9,1 el 2008 i 9,6 el 2009. Ja durant la fase de recuperació econòmica, la sinistralitat en aquest col·lectiu va baixar fins als 6,1 accidents per cada 100 contractes temporals registrats el 2017 (vegeu el gràfic [IIRA-1.8](#)).

Si comparam el comportament del nombre d'accidents amb baixa laboral en jornada de treball entre els contractats indefinits i, dins d'aquests, els fixos discontinus, en dades absolutes per al període de 2003 a 2017, comprovam que la sinistralitat es comporta de manera semblant: durant els anys previs a la gran recessió les dues sèries presenten tendència positiva, amb un valor màxim per als contractats indefinits de 13.170 accidents el 2007 i de 2.223 el 2008 per al cas dels fixos discontinus.

Tant una sèrie com l'altra presenten un mínim el 2012, any a partir del qual el

nombre d'accidents creix amb diferent força. Mentre els accidents en el col·lectiu de fixos discontinus es dispara a nivells molts superiors —arriben el 2017 als 2.937 accidents—, en el cas dels contractes indefinits el creixement és més suau, arribant a nivells previs a la crisi, ja que el 2017 la xifra puja a 10.254 pels 10.860 de 2003 (vegeu el gràfic IIRA-1.9).

Sinistralitat per grup d'ocupació

Si estudiem el nombre d'accidents de treball amb baixa en jornada de treball per grup d'ocupació per al 2020, s'observa que el que presenta un volum d'accidents més gran és la construcció, amb 3.064 accidents, el 22,9 % del total dels accidents; seguit dels treballadors no qualificats, amb un 13,7 % del total, amb 1.829 accidents. En tercer lloc, hi ha la restauració i el comerç, amb 1.563 accidents, un 11,7 %, i, llavors, els peons de diversos sectors, amb un 10,9 % del total dels accidents.

A més distància trobam, en ordre d'importància, els treballadors qualificats de la indústria, conductors i treballadors de la salut, amb un 9,9 %, un 7,5 % i un 7,1 %, respectivament. La resta d'ocupació presenta un volum percentual d'accidents poc rellevant respecte del total.

Val la pena destacar l'evolució d'aquestes variables en el temps. Per això hem comparat els valors registrats el 2020 i el 2011. Començant pels grups amb més sinistralitat, observem que la construcció ha empitjorat molt el seu comportament, ja que el 2011 el 13,54 % dels

accidents es registraven en aquest grup i el 2020 puja al 22,9 %; els pes dels accidents del grup de peons puja un 1 punt percentual en el mateix període; en el de treballadors qualificats de la indústria, 0,8 punts, i en el de treballadors de la salut, 1,2 punts. Aquest darrer cas crida l'atenció.

La resta de grups presenta un millor resultat en el temps o, en el pitjor dels casos, petites variacions. Així, el cas dels treballadors sense qualificació el 2011 agrupava el 19,2 % dels accidents i el 2020 cau a 13,7 punts —5,6 punts percentuals menys—, o el grup de restauració i comerç, amb un 18,7 % dels accidents el 2011 i un 11,7 % el 2020, amb una reducció del 7 % (vegeu el gràfic IIRA-1.10).

5.

TREBALL, RETRIBUCIÓ I IGUALTAT D'OPORTUNITATS

Dins de l'objectiu 8 hi ha el de plena ocupació i igualtat de retribució. Marcant com a data límit el 2030 per aconseguir l'ocupació plena productiva i el treball decent per a totes les persones, inclosos els joves i les que tenen alguna discapacitat, així com la igualtat de remuneració per treball d'igual valor.

Començant per la retribució, l'hem comparat per diferents anys per sexes de les Illes Balears respecte a Espanya i, tal vegada a causa d'una economia molt terciaritzada, els resultats no són positius.

Treball i gènere

El 2019 el guany per hora de treball a les Illes Balears és de 15,3 euros/hora en el cas d'un home i de 14,5 euros/hora en el d'una dona. Aquestes xifres són 1,5 euros i 0,4 euros inferiors que els seus respectius en l'àmbit estatal. Aquesta diferència no és puntual d'aquest any, sinó que ha crescut en el darrer decenni, amb pitjor resultat en el cas dels homes, ja que el 2010 la diferència era de -0,8 euros.

I diem que es va agreujant, ja que, per exemple, el guany per hora treballada d'un home a les Illes Balears ha variat en el període de 2010 a 2019 un 8,1 %, i a la resta de l'Estat ho ha fet un 12,7 %. En el cas de les dones els resultats tampoc no milloren. Una dona a les Illes Balears ha vist créixer el guany per hora treballada un 2,7 %, i a la resta de l'Estat, un 6,9 %. Per tant, en l'àmbit autonòmic els resultats no són positius.

Si el que comparem és la igualtat de retribució per sexe, les distàncies també hi són. Però a diferència de les dades anteriors, la força de retribució entre home i dona per hora treballada s'escurça. A Illes Balears, a 2010 aquesta diferència era d'1,4 euros i a la resta de l'Estat de 2,3 euros, és a dir, substancialment més gran.

El 2019, les Illes Balears han aconseguit un resultat millor en aquest punt que no la resta de l'Estat, ja que ha reduït aquesta diferència un 50 %, fins als 0,7 euros. Per contra, la resta de l'Estat ho ha fet en un 26 %, fins als 1,7 euros. Aquesta dada està molt per sobre fins

i tot del registre de les Illes Balears el 2010 (vegeu el quadre [IIRA-1.7](#)).

Quant a hores de feina, per al període de 2016 a 2020 hem registrat el nombre d'hores mitjana de treball setmanal. En primer lloc, crida l'atenció la reducció el 2020 —sens dubte, efecte de la covid-19— amb una caiguda de 5 hores menys en el cas d'homes i de gairebé 7 hores en el cas de dones.

Si obviam aquest exercici, s'aprecia certa estabilitat en el nombre d'hores treballades i amb les diferències per sexes. Així, els homes tenen una jornada setmanal mitjana entorn de 36,5 hores, i les dones, de 32,3 hores; és a dir, els homes fan de mitjana més de 4 hores a la setmana (vegeu el quadre [IIRA-1.8](#)).

La taxa d'activitat és el resultat del quocient entre la població activa, que treballa o vol treballar, i la població que té edat de treballar. Hem recollit les dades per sexe a les Illes Balears per al període de 2016 a 2020 i, igual que en el cas de les hores de treball a la setmana, observam perfectament l'impacte de la covid-19 el 2020, amb una caiguda de 3 punts respecte a la taxa de 2019, tant en el cas dels homes com de les dones.

Si centram l'anàlisi en la diferència per sexes, comprovam que els homes tenen de mitjana per al període de 2016 a 2019 una taxa d'activitat propera als 70 punts. Per contra, les dones el tenen d'uns 59 punts; per tant, la distància entre aquestes taxes d'activitat se situa en uns 11 punts de mitjana (vegeu el quadre [IIRA-1.9](#)).

Aturats, gènere i nacionalitat

Si una part de l'objectiu 8 és la plena ocupació, l'evolució de l'atur forma part, irremeiablement, d'aquest objectiu. Hem registrat l'evolució de la taxa d'atur a Espanya i a les Illes Balears per als anys 2006, 2019 i 2020, segregat per sexe i per nacionalitat de l'aturat.

Una visió estilitzada de les dades dona una ordenació del problema de la desocupació per sexes i nacionalitats. El grup més sensible a l'atur és el de dona estrangera que no pertany a la Unió Europea. El següent grup és el d'homes estrangers que no pertanyen a la Unió Europea, que presenta una sensibilitat molt semblant al grup de dones estrangeres però que sí que pertanyen a la Unió Europea.

El següent grup és el d'homes estrangers de la Unió Europea amb dades un poc superiors a les dones a Espanya, seguides de les dones de les Illes Balears i acaba amb els homes de conjunt de l'Estat. I en el lloc de millor posició, els homes de les Illes Balears.

Aquesta sensibilitat explica la diferència que l'impacte de la covid-19 ha tingut en l'atur segons sexe i nacionalitat; però, per altra banda, la gran dependència del turisme a l'economia de les Illes Balears argumenta la gravetat que pateix en comparació amb la resta de l'Estat.

Així, si comparem les dades d'atur de 2020 amb el 2019, comprovem que aquestes taxes varen créixer a les Illes Balears un 11,6% en el grup de dones

estrangeres no pertanyents a la Unió Europea, i en aquest mateix grup ho feia a la resta de l'Estat un 5,6%. Si analitzem el grup d'homes estrangers no pertanyents a la Unió Europea a Illes Balears, va créixer l'atur el 2020 respecte de 2019 un 8,6%, quan a la resta de l'Estat ho va fer un 2,3%.

És curiós el cas de les dones estrangeres de la Unió Europea, ja que, com a excepció a Espanya, la taxa va créixer en un 5,2% i a Illes Balears es va reduir un 0,4%.

En el cas dels homes d'aquesta mateixa procedència, les diferències de taxes entre la data han estat mínimes a les Illes Balears, amb un 5,9%, i un 4,2% a la resta de l'Estat. Quant a l'atur de la població de nacionalitat espanyola, podem resumir que tant en el cas dels homes com el de les dones a les Illes Balears l'augment de la taxa d'atur de 2020 respecte al 2019 ha crescut 3 punts percentuals: en concret, 3,8% en el cas dels homes i de 3,3% en el cas de les dones.

Per contra, a la resta de l'Estat, en el cas dels homes ha pujat un 1,1%, i en el de les dones, un 0,7%. Per tant, hem evidenciat que el gran cop de la covid-19 en termes d'atur ha estat rebut pels segments més febles de la societat. Un darrer aspecte és que, a pesar de tot l'anterior, en general el comportament de l'atur en termes absoluts a les Illes Balears és millor que al global d'Espanya (vegeu el quadre [IIRA-1.10](#)).

Per acabar aquest subapartat, hem recollit les taxes d'atur de llarg durada per sexe i per al període de 2016 a 2020 a

les Illes Balears. Aquí també apreciam l'impacte de la covid-19, ja que la tendència negativa que observam des de 2016, tant pel cas dels homes com de les dones, de reducció d'aquesta taxa, canvia de sentit i empitjora amb l'entrada de 2020, en què augmenta 0,8 punts percentuals en el cas dels homes i 0,7 en el cas de les dones.

El que sí que es manté, malgrat la covid-19, és que durant el període analitzat cada vegada la taxa d'atur de llarga durada és més gran en el cas de les dones respecte als homes. Si el 2016 el diferencial era de -0,6 punts, el 2020 és d'1,1 punts (vegeu el quadre [IIRA-1.11](#)).

Assalariats, lloc de treball i sexe

En aquest apartat s'estudia com està distribuïda l'ocupació per sexe dels assalariats de les Illes Balears durant els darrers cinc anys. Si centram l'estudi al 2020, cal començar dient que del 100 % dels homes assalariats a les Illes Balears, el 28 % ocupen càrrecs de direcció, pel 33 % de les dones assalariades. És a dir, en proporció, hi ha més pes de càrrecs de directius entre les dones que entre els homes. Això és una tendència relativament recent, ja que el 2016 els percentatges respectius eren de 21 % per als homes i de 22 % per a les dones.

Si passam a la figura d'administratius, és una ocupació que engloba el 8 % dels homes pel 20 % de les dones. Per tant, és una ocupació àmpliament feminitzada, a més que aquesta estructura s'ha mantingut relativament estable durant el període analitzat.

En el cas dels treballadors qualificats, passa a l'invers que en l'ocupació anterior, ja que hi treballen el 53 % dels homes i el 30 % de les dones, és a dir, és una ocupació majoritàriament masculinitzada. En darrer lloc, les ocupacions elementals estan cobertes per l'11 % dels assalariats masculins per un 17 % d'assalariades femenines (vegeu el quadre [IIRA-1.12](#)).

6.

FORMACIÓ

Reduir el nombre de joves sense estudis és un objectiu clau en una economia desenvolupada que tengui la meta de la plena ocupació i la igualtat d'oportunitats.

Per estudiar aquest objectiu hem registrat els ocupats per nivell de la seva formació, en percentatge respecte al total de la comunitat i per als anys 2020 i 2014 a les Illes Balears. Els resultats mostren una reducció percentual de les persones amb formació inferior a la primera etapa i educació secundària i un augment de les persones amb una formació més elevada.

Cal centrar l'anàlisi en els dos grups més rellevants i màxims representants d'una formació bàsica i una formació avançada, com son primera etapa d'educació secundària i educació superior. Aquests demostren aquest avanç, ja que el 2014 el 34 % dels ocupats tenia com a formació la primera etapa d'educació se-

cundària, i el 32 %, educació superior. És a dir, una grandària molt semblant. El 2020 els primers cauen fins a un 28,5 % i els darrers pugen fins a un 39,5 % (vegeu el gràfic [IIRA-1.11](#)).

Més formació implica més retribució. Si observem les dades de 2018 corresponents al guany mitjà per hora de treball per tipus de jornada i nivell d'estudis, apreciam aquesta relació entre retribució i formació.

Si estudiem les dades agregades, destaca el fet que els imports són molt semblants entre homes i dones: d'uns 12 euros en temps complet i uns 10 euros en temps parcial. Si baixam a titulacions, trobam que sí que hi ha diferències entre homes i dones. Per exemple, en els llicenciats i doctorats, un home rep uns 21,4 euros/hora, i una dona, 18,2 euros/hora. Aquestes diferències es mantenen en tots els nivells d'estudis.

Si mesuram la raó entre el guany mitjà per hora dels llicenciats i els d'educació primària, observam que en el cas dels homes hi ha una relació de 2,3 vegades, i en el de dones, 2,2 (vegeu el quadre [IIRA-1.13](#)).

Taxes d'activitat i formació

La taxa d'activitat és un indicador clar del dinamisme d'un mercat laboral. En aquest apartat revisam les taxes d'activitat a l'any de finalització dels estudis pel cas de formació universitària i formació professional.

Formació universitària

Per estudiar aquesta variable hem recollit les taxes d'activitat desagregada per branques de coneixement i per grau de formació per al curs 2017/2018 i comparat amb el curs 2012/2013.

Si començam per la dada agregada, la formació amb una taxa d'activitat més elevada en el curs 2017/2018 és el màster, amb un 88,4 %, amb una pujada del 8,9 % respecte del curs 2012/2013. La segueixen el grau amb una taxa del 82,8 %, amb un augment del 5,1 %, i en la darrera posició, el doctorat, amb un 72,7 %, amb una caiguda del 7,9 % respecte al curs 2012/2013.

Centrant l'estudi en les branques de coneixements, les ciències de la salut són la que tenen taxes d'activitat més altes en grau i màster, amb coeficients de 85,7 % i 92,1 %, respectivament, al curs 2017/2018, a més de ser les que més dinamisme presenten respecte a les dades del curs 2012/2013. Les segueixen les ciències socials i jurídiques i enginyeria i arquitectura, però en aquesta darrera hi ha una caiguda del 4,3 % (vegeu el quadre [IIRA-1.14](#)).

Formació professional

Amb relació a les taxes d'activitat de la formació professional a l'any de finalització dels estudis, les dades no són tan positives, ja que la taxa màxima s'aconsegueix el curs 2015/2016, amb un 64,7 %, però a partir d'aquest curs els valors agafen un pendent negatiu i cada vegada amb més força. Així, el curs

2016/2017 és del 63,6%; el següent curs, del 60,8, i el darrer, 2018/2019, cau 15 punts percentuals, fins a una taxa d'activitat del 46,9%.

Per tant, observam un comportament que cal millorar amb un cicle formatiu tan important com és la formació professional i que les dades disten negativament dels resultats observats en els cicles formatius universitaris (vegeu gràfic IIRA-1.12).

7.

MIGRACIÓ

Dins de l'objectiu 8 ja hem tractat en punts anteriors algunes variables relacionades amb la migració. Sobre aquest tema, el subapartat 8 de l'objectiu 8 concreta la necessitat de protegir els drets laborals i promoure un entorn de treball segur i sense riscos per a tots els treballadors, inclosos els migrants, en particular les dones i les persones amb ocupacions precàries. Com a exemple, hem vist com la part més feble de l'atur a les Illes Balears i a la resta de l'Estat és el perfil d'estrangera no comunitària.

Emigració i formació

En primer lloc, definim el perfil de l'assalariat estranger en termes de formació. Si prenem com referència l'any 2019, s'observa que el 15,4% dels assalariats estrangers tenen educació primària o inferior; el 28,3%, educació secundària de primera etapa, i un 30%, de sego-

na etapa, que és el grup més nombrós; el 26,2% restant correspon a persones amb educació superior.

Per tant, el 56% té una formació de secundària en segona etapa o fins i tot superior. Comparant aquestes dades amb les de 2020, s'aprecia l'impacte de la covid-19 en el mercat laboral d'assalariats estrangers. Així, aquells amb educació primària o inferior cauen fins al 9,1% del total d'assalariats estrangers, és a dir, més de 6 punts percentuals.

Els que tenen ensenyament secundari de primera etapa cauen el 2020, fins al 22,4%; per tant, també cauen 6 punts percentuals. A partir d'aquí, en nivells d'educació superiors, els percentatges pugen. En ensenyament secundari de segona etapa, el pes dels assalariats estrangers amb aquesta formació sobre el total augmenta 6 punts des del 30% fins al 36,2%. En el cas d'educació superior, també augmenta en 6 punts, des del 26,2% fins al 32,8%.

Aquestes dades reflecteixen amb claredat que l'impacte de la covid-19 es va concentrar en la part feble dels assalariats estrangers.

Un altre efecte de la covid-19 és que en el cas dels homes hagi passat el grup amb formació secundària de primera etapa, amb un 36,3%, com la més elevada el 2019, al grup de secundària de segona etapa, amb un 29,2% del total d'homes assalariats estrangers. En el cas de les dones, la covid-19 no hi ha canviat el grup més freqüent, el de secundària de segona etapa, però sí que ha guanyat pes

entre les dones assalariades estrangeres, passant d'un 35,9% a un 44,8% el 2020. En tots dos casos, aquests guanys estan sostinguts en pèrdues rellevant en el nombre de persones amb formacions inferiors (vegeu el quadre [IIRA-1.15](#)).

Migració, sector econòmic i condicions de treball

A partir de dades disponibles de l'Ibestat sobre els assalariats estrangers per sector econòmic, hem accedit als anys 2008, 2019 i 2020. A partir de l'observació de la informació disponible, evidenciam que aquesta població laboral es concentra fonamentalment en el sector de serveis, seguit de la construcció.

En termes temporals, s'observa que el sector terciari ha guanyat pes, en passar d'un 67% el 2008 a un 77% del total dels assalariats estrangers. De la mateixa manera, el sector de la construcció ha perdut importància i ha passat d'un 25% el 2008 a un 16% el 2020. Els sectors primari i secundari mantenen durant els períodes analitzats certa estabilitat, i relativa poca importància en el cas de la indústria, i d'irrellevant a l'agricultura (vegeu gràfic [IIRA-1.13](#)).

Per una altra banda, resulta molt destacable el comportament del nombre de contractes registrats a estrangers per illes. Per estudiar aquest factor, hem agafat la mitjana de les contractes registrats durant els mesos de juny a agost per illes i per sexe.

Amb aquesta informació podem comprovar que Mallorca i Menorca presenten

una reducció important de l'any 2020 respecte al 2005, per damunt del -40%. Aquesta disminució es dona tant en el cas d'homes com de dones, destacant el -59,4% en el cas d'homes a l'illa de Menorca. Al contrari, a Eivissa el nombre de contractes registrats a estrangers ha variat el 2020 respecte a 2005 un 1,6% en el cas de les dones i una reducció de tot just un 1,4% en el cas dels homes (vegeu el quadre [IIRA-1.16](#)).

8.

CONCLUSIONS

Els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) són un conjunt de 17 reptes que Nacions Unides va recollir el 2015 a l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible. En concret, es pretén promoure el creixement econòmic sostingut, sostenible i inclusiu.

Quant a generació de riquesa i treball decent, hem comprovat les conseqüències damunt la renda per capita i la productivitat d'una economia excessivament terciaritzada en què l'agricultura —però principalment la indústria— perden pes d'una manera constant en el temps.

Una economia sostenible resulta de vital importància per a una economia amb futur, però en el cas de les Illes Balears s'observa que els resultats són bastant millorables, a excepció de la gestió dels residus, en què es registra un creixement mitjà anual en la despesa del 49%.

En sinistralitat, Illes Balears registren bons resultats, però cal destacar la sinistralitat més gran en el cas dels homes que de les dones i que, a més, es concentra en els contractes temporals. A més, el sector més afectat és la construcció i, així mateix, aquest sector ha empitjorat els seus registres amb el pas del temps.

En referència a la retribució, els homes continuen percebent un import més elevat que les dones, però tant en el cas dels homes com de les dones de les Illes Balears mantenen percepcions inferiors a les de la resta de l'Estat. També és una evidència que els homes fan més hores de feina que les dones, independentment dels arguments disponibles.

Un lloc de feina estable implica un nivell d'atur reduït. L'anàlisi de les dades mostra que el grup més sensible a aquest problema és el de dona estrangera no comunitària. La formació resulta fonamental per un mercat de treball estable i productiu. Les dades observades evidencien l'èxit més gran de la formació universitària enfront de la formació professional en termes de taxes d'activitat.

Quant a migració i la seva feblesa, destaca —a part del perfil més dèbil en termes d'atur com el de dona estrangera no comunitària— la població amb menys formació. També val la pena destacar la concentració dels assalariats estrangers en el sector secundari i, en menor mesura, a la construcció.